

प्रधानमन्त्री जंगबहादुर राणाका समयको नेपाल-भोट युद्धका ऐतिहासिक सामग्री

(गताङ्कको बाँकी)

१२. कलकत्ताका लाठलाई जान्या षलिताको मसौदाको नकल

कलकत्ताका लाठलाई जान्या षलिताको मसौदा. अधि देशीको येस्तो दस्तुर थियो कि. कै येक अफिसरह स्मेत इलचि भै चिन. मा. मामुली सौगात तोहफाली जान्या. नेपालका उमरावहरू १८ मैहामा. नेपाल दाखिल हुथ्या. हाभ्रा उमरावहरूका. साथ बायका विच. सहचारका-निमित्त ११२ चिनिया उमरावहरू रहथ्या. तैपनि चिनिया उमरावहरूले अगावै. जुन जगा.मा वास पर्न्याछ. वाहाइत लायेको. षतलेषतथ्या. अधिको दस्तुर वमोजिम. सम्बत् १९०९ सालमानेपालको यिलचिकै येक अफिसर स्मेत. सौगात चह्राउन निमित्त गयाका थिया. तस्तै वीचमा. वाटाका विचमा. अफिसरहरू. लाई मुस्क चह्राई माछौं भनि ज्यापसा भन्याको हतीयार. झिव्या तंर ति अफिसरहरूले. हामी डाकु होइन. विना कसुरले उसै माछौं भनि वहुतै अरजयारुज गर्दा. मा वल्ल छोडि दिया. ८ मैहामम्म हाम्रा इलचिले पठाई दियाको अजि र चिठीहरू बन्द गरि दिया इलचि पनि २ वर्षमा जाहा आइपुगयो. औल्हामा असामीका वावत् मा जमानि हुन्या हाम्रा मानिसलाई वालिहरूले जमानि वावत्. मुस्की चह्राई कैद गन्या. वाहाको हाकिमले गन्या निसाफ मंदा ज्यादा सजाये गन्याको. देविल्हासामा वन्या हाम्रा वकिलले षम्वालिहरूले. विछत ज्यादा गन्याको ल्हासामा अदालतमा नालीस गर्दा षम्वालीहरू र नेपालीहरू दुवै

पनि हाभ्रा तावेका होइनन्. तिमिहरूले ज्यामुकै गर भनि साफ जवाव दिया र जुन षम्वालीले. जमानीलाई वाध्याको थियो. उससंग हाभ्रा वकिलले मानिस पठाई जमानिलाई छाडिदेउ. जो तिम्रो असामि हो सपुदंगरि दिछौं भन पठाउदा. षम्वालीहरूले. वकिलको मानिसको कुरा. कहानी नसुनी. तेसलाई चर्को दर्वाजा पुग्नी वित्तिकै. वन्दुकले गोली चलाई मारिदिया. जव हाभ्रा वकिलले आफनु मानिस मारिदियाको षबर सुनियो. येस्तो तवर को जोर जुलुम्. गन्याको सहन नसकि. वकिलका तर्फको मानिसहरूले षाम्वालीहरू माथि हल्ला गन्या. दुवै तर्फका मानि को हल्ला हुंदा दुवै तर्फका ६ जना मानिस मारिया. औ ल्हासामा वन्या. हाभ्रा महाजन रैयत गैह्र गरि ३ ४ हजार जति थिया. उनिहरूलाई पनि आगो पानि रसद अनाज ४ दिनसम्म बन्द गरिदिया. हाभ्रा वकिललाई निकालिदिया. माल असवाफ लुट्या अधि दोसाधमा चावल नुनको वेपारका लेनदेन वावतमा. सरकारले नेपालका र भोटका अमिर उमराव २ थर वसि. २१३ पल्ट बन्दोवस्त भै. ले षपढ भयाको पनि. बन्दोवस्त भया माफिक नगरि बन्दो-वस्तको कागजको उल्टा काम गन्या. हाभ्रा सरहटका मानिस. लाई पनि मान्या उनहरूले. अरु अरु वेजाझ विदत हामी माथि गन्याको दोस्तहरूको माया मोह गन्या. मेजर जारिजतमजि साहेव बहादुर. रजिडट मुलुक नेपालका मार्फत जाहेर होला. यस्तो विजाई विछत हुंदा पनि उस्मा उनहरूले. भन्दि

पठायी माफिक नदोस्त मंजुर गन्याको थियो . दोस्त पनि बढायाको थियो . जब हात्रा इलचि . चिन-वाट फिर जाहा आयां . पुग्या येस्तो वेजाई विदन गन्याको . सहन नसकि . उनहरूले वेजाई गन्याको कुरो तपसिल लेखि . त्हासामा वस्न्या अम्बालाई लेखि पठायी . आफ्नु लडाजिको . असवाफ रसद फौज पनि तयार गन्यौ हात्रो घटिया चिताउन्या दुसमनहरूले . यो तयार गन्याको देखि नेपालको . फौज . सुषिम माथि चहाई गछ . भनि होरा गन्याको होला . हात्रो मन-चित्तमा कंलहे पनि . नभयाको . यस्तो होरा . हात्रो घटिया चाहन्याहरूले गन्याको . तपाईको कानमा पनि पुग्यो भन्या सुनिछ तस अर्थ सुषाम भन्याको सर्कार कपनि अंग्रेज बहादुरको . तावे हो उस्मा पनि सर्कार कपनि अंग्रेज बहादुरको . येस सर्कार माथि . सर्वे तवरको मेहरवानि र . कृपाको नजर छ . सुषिमले पनि येस सर्कार माथि केही विजाई विछत गन्याको छैन . येस्तो छंदाछंदै . सर्कार कपनिको . ल्हावेमा रहमको . सुषिम माथि लडाई गनाको . इरादा गन्यो भन्या . राजवीति र निसाफको वाटो छोडी वाटाभार र डाकुहरूले काम गन्या छै . गन्यौ . तपाई कृपा गर्नेको हामि माथि येस्तो . ठुलो मेहरवानि र . दुवै तर्फको दोस्ति . को जरो . यस्तो बलिया छंदाछंदै . गुज्रा सर्कार कपनि . अंग्रेज बहादुर . अथवा . उन्का ल्हावे का राजा . हरुसंग अहदको उल्टा गर्नु र उनसंग बराबरि गन्याको इरादा रापनु . काहा मेरा मकदुर छ . तेस्मा गर्नु साह्रै वेजाई . र नामुनाखिव हुन्छ . येस्तो घटिया मनसुवा . अधि पनि गन्याको छैन . अब उप्रान्त . पनि . हरगीज सुषीमक . नुत्रुक . मा पैर दिग्या छैन . यो कुरो तपाई . कृपा गन्यालाई . वेस . गरि निष्ट्ये रहोस् जाहासम्म इस दरवारलाई . तपाईको मेहेरवानगी छ . मग्यछिमा वस्या देपी . जसवेला तपाईले . हुकुम दियाका काममा धन फौज मुलुक लगाई कर्तामा म तयार छु भनि अधि अधि पनि मंले बोलेको हो . अरुहे अब उप्रान्त पनि सोहि माफिक तयार पनि छु . पछि पनि तयार हुन्या छु जस्ता तरहले . मेरो इजत र हुमंत श्री . म माथि दया करुणा . रापनु पर्न्या हो . अक्खर तपाई . क्रीया गन्यालि राबन्या छ . भन्या मेरा ठुलो आसरा भरोसा छ . तस्कारनले . तपाईका चित्तमा तचाहिन्या कुराको . होरा चलाउन्या-

हरूले . गन्याको कुरा . प्रतितर पत्यार नपरोस् श्री येस कुरामा . तपाईका चित्तमा केहि संका . रहन नजावस् . भनि यो सर्वे विस्तार लेख्या . अरु जो जो येस सर्कारको र भोटको बात वेहोरा पर्ला . सर्वे विस्तार रजिडंट साहेव . मौसुफका मार्फत . तपाईलाई जाहेर हुंदै रहला ।

सम्बत् १९११ साल मिति मंसिर वदि ५ का दिन श्री प्राइममिनिष्टर साहेववाट नगर भै आफ्ना बाहुलीले न पुग्याको नभयाको थाउमा थपि काटी मंजुर गरिवक्सनु भयाको मसौदा

सार्ग वदि ६ रोज ३

श्री प्राइममिनिष्टरवाट कर्णेल कृष्णध्वज कुंवर राणाजि-लाई लेपि गयाको— उप्रान्त रसद केहि आयेछ केहि आउदैंछ पल्टन वढाउ भन्या रसद जम्मा नभै वढाउनु भयेन र हामी पनि गलफैमा फिर भनि भन्यो भन्या विस्तार समेत जो भयाको विस्तार लेखन्या . काम बढिया गरेछन् . तैले फौज ली ताकला खाटमा गै लडनु पर्न्या छ तस निमित्त सिपाहिहरूलाई तारा हानि सिकाउनु चैत्र मैन्हासम्म हिउँमा नपर्न्या गरि लस्करलाई गम गढिमा राखनु चैत्र मैन्हासम्म लस्करलाई डेढ वर्षसम्म घानु पुग्या गरि रसद जम्मा गर्नु चैत्र मैन्हामा . रसद वोकनलाई चोरी झोवासुनु घोडा च्याप्रा भेडा तयार गरि राखनु फौजलाई चाहिन्या गोला . गीरफ गोली कार्तोस सर्वे जम्मा गर्नु कामकाज गर्दा सर्वे भारदारका सुल्लाहले पल्टनलाई रैयतलाई बढिया हुन्या श्री ३ सरकारको वन्या सप्रन्या काम गर्नु . बिना मेरो चिठी नगै लडन्या काम र दुस्मनका मुलुकमा कुलचन्या काम नगर वैसाषमा जौन माफिकको चिठी जाला उसै माफिकको काम गर्नु . श्री श्री कातिहा भाईलाई लेप्याको रहेछ येस तर्फको राजा रजौटाहरूले हामी पनि जानु पर्न्या हो कि भनि लेपि पढाउछन् . राजा रजौटामा केहि ढेर हुन्या षान्याछन् . केहि थोर षान्या छन् इनलाई झिकाउंदा . षाया अनुसार गरि मानिस झिकाउन्या हो कि कसो गन्या हो . भनि लेख्याका कुरालाई ति राजा रजौताहरूलाई अरुहे झिकाउनु पर्दैन . वैसाष मैन्हामा धेरै षान्यालाई वहि अनुसार मानिस ली आउनु . थोरै

धान्यालाई उहि माफिकसित मानिस ली आउनु भनि उदि दिव्या काम गर्नु ११ साल मिति मार्ग सुदि १ रोज शुभम्—

मार्ग बदि १० रोज ४

श्री प्राइममिनिष्टरबाट जमादार लक्ष्मण अधिकारीके लेषिगयाको उप्रान्त पांचसय गाउंका अञ्चल गाउंका थरि मुषिया गाउल्याका भारी बोकन्या भेडा षस तलास गर्दा हजार बाहु सय हुन्छ हामीले मोल लेउ भन्दा रैति हुरुले मोल लिन्दैन श्री ५ सरकारको कामकाज चल्यामा ज्याला षाजा दिया हामी राजि छौ हामितिर रट्याका भारी बोकन्या सराजाम स्मेत जुन अडामा भन्या सोही अडामा हामी पुन्याउछौ मन्छन् भन्या विस्तार लेख्याका कुरालाई रैतिले गन्याको विस्तार लेखि पठाउन्या काम वढिया हो श्री ५ सरकारको कामकाज चल्दा ज्याला षाजा पाया जौन अडामा सामेल हुनु भन्या उदि हुन्छ उस अडामा हाभ्रा भारि बोकन्या चौरी लुलु च्यांघ्रा भेडा षसि र भारि बोकन्या सराजाम समेत हामि पुन्याउला पुन्यायनौ भन्या तिमिहरूलाई जंगी अयेन वमोजिम सजाये होला पुन्यायौ भन्या ज्याला षाजा पाउला भनि उदि दि सबै भारि बोकन्या चौरी च्यांघ्रा लुलु षसि भेडाको षसोषास हाजोर भारी बोकन्या धनिको नाउको मचुल्का ली चैत्र महिनामा सामेल गर्नु भनी अल्हे जस जस्का जिम्मामा रहेछा छन् उनै उनैका जिम्मा राखन्या काम गर्नु औ श्री काहिला भाई जनरलेले तिमिंलाई पठाउंदा जौन जौन जगामा पुगी बन्दोवस्त गर्नु भन्या उदी दियाको हो उस ठाउंमा पुगी भारी बोकन्या जनावरको येही थामि लेषियाको वेहोरा गरी मुचुल्का ली पट्टी समेत ली मंशिर भरमा बाहा आईपुग्ने काम गर—

मार्ग बदि ११ रोज ५ सा

तस्त विचमा श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा काजि डिल्लीसिंह वस्न्यात् षजाचि सिद्धिमानसि राजभण्डारी बाट लेषि चह्लाई पठायाको उप्रान्त रसद बोकन आउन्या षलासिपिया झारीली गैह्लाई सामल निमित्त पसल्याहरूलाई सामल निमित्त पसल्याहरूलाई कर्जा दिनके मोहरपिया ३००० कपतान महारूपतलाई पठाई बक्सयाको अर्थलाई हामिहरूले पनि आफुले पन्या

याका आसामेलाई दि छ मंहाको दसौद ब्याज स्मेत साउब्याज भाकामा उठाई श्री ५ सरकारमा दाधील गर्नु पन्या छन् उठन्या असाामीलाई दि रूपैया नउठचा तिमिले बुझाउनु गर्नु भनी भनि लेषन्या काम गन्या जिल्ला वारा पसिका अमला चौधरी मोकदम रैयत जिमिदार गुठि विता गैह्लाका मानिसहरूलाई डाकन पठाई हजुरका दस्वत् देखाई समझाई बुझाई रसदको बन्दोवस्त गर्न लागी रहेछा छु मालिक देषी अरुलाई हात जोन्याको थियेन जाहा मै हु साध स्मेतलाई हात जोरि भदैया धानको चावल अली अली चलन लागी रहेछा छु हजुरका प्रतापले चल्या मात्र चलला सेवक हजुरका नाकदम भै रहेछ तर दमले र बुद्धिले भेटायासम्म गन्यौ छु हामि जस्ताले गरि क्या पुग्छ हजुरका प्रतापले पार लागलाकि भन्या जस्तो लाग्छ यी दुइ जिल्लाको बन्दोवस्त गरि केहि चावल चलाई रौतह जान्या छु हेटौडा पुन्याको पनी ताहा रहनु दिवक्सनु हुन्येछन् धर्मनाराण साहुका भोदाम पसौ निमा गै थैलि हेरी चावल भरि थैलामा १० पाथि चावल राषी ठिक पारि येहि वमोजिम सबै थैलि स्पून लाउनु भनि चाहिन्या कुरो अह्लाई आ हेटौडा देषि भैस्या दोभानसम्मलाई पांच लाष थैला ३ मंहासम्म बोकाउनलाई ४ सये गारा लागदो रहेछ र ४ सये गाडा हेटौडा अडालाई भैस्या दोभान देषि मिफेदिसम्म अडालाई वैलट्टु गरि १ हजारको दिन दिनका मंजुरी हिसाफ गरि चह्लाई पठायाको छ नजर भै हजुरका तजवीजमा ठहराई रूपैया ठेगाना गरि पठाई बक्सया जाला ढिल नहवस्—

मार्ग सुदि १ रोज ३

तस्त विचमा श्री प्राइममिनिष्टरबाट मेजर कपतान दलजित विष्टलाई लेषि गयाको उप्रान्त रसद राषन्या अडा बनाउनालाई र साघु बनाउनालाई पाहि मिल्दो गाउं गाउंमा पठाई बनाउन लायाको साघुलाई पनि मिहीनेत पन्या रहेछ गन्या विस्तार स्मेत जो भयाको विस्तार लेषि पठाउन्या काम वढिया गन्या छौ साघु थुंलाई पाहि मिल्त्या वलियो मजगुत गरि बनाउन जान्या छौ पांचसय घोला देषि दोसाधसम्मका रैतिका कुरालाई अन वेसाह दिनु

पछि भनि हिस्सा नलाउनु भनि जमादार श्रीमान् षतृका नाउमा दसपत पठायाको छ . त्यो दसपत श्रीमान् षतृ छेउ पठाई दिनु . ति रैतीले आफ्नु अन्न आफैले षाउ भनु ति रैतीलाई हाल नून पनि नबोकाउनु . तार घाटैका काम लाउनु . यो वाटो भन्या ४ पनीका तोप मात्र जिनतिन निकालन होला ६ पनी ६ पनिका तोप चलाउन त गाह्रो जस्तो देखिन्छ त्रिशूल गङ्गाको सांघु विच्यात सरिगढ तिरको वाटो गरि मैलु षोलाको वाटो देउराली गदला थुम्बन्को वाटो गै रसुवामा पुग्छ भनि नबैयाले भन्या . हेर्न पठाउंछु . गोरुर्ण . मुल षरक वाटा . सिधु भाडज्याङ गोल्पुछे पार भाज्याङ भगन ठाडे तेछीं वाटो सुट्यं कुण्डमा निस्की भैरु कुण्डवाट हिउको डाडो काटी स्याफु निस्कन्या वाटो छ भन्छन् . वस्ति भन्या छैन ठुलो टोप हिडाउन त . तेहि वाटो होला कि भन्या जस्तो लाग्छ हेर्न पठाउंछु भनी लेष्याका कुरालाई त्रीसूल गङ्गाको सांघु देउरालीको थुमनको वाटो गै रसुवा पुगन्या वाटो कति नगीच पन्या रहेछ विकट कस्तो रहेछ त्यो वाटो र गोरुर्ण मुल षाकको वाटो स्याफु निस्कन्या वाटो नगीच विकट कस्तो रहेछ २ वाटा हेर्न पठाई मूल वाटो भन्दा टाढा पनि पन्या रहेछ विकट पनि रहेछ भन्या मुल वाटो वनाउन्याका काम गर्नु मुल वाटा भन्दा ती २ वाटा नगीच पनि पन्या रह्याछन् लस्कर तोप पनि जान्या रहेछ भन्या सोही वेहोरा लेषि पठाउन्या काम र टोप र लस्कर येकै वाटो लैजानु पछि १ वाटो टोप र १ वाटो लस्कर हिडाउनु हुन्दैन सोहि पाठसंग वाटाको तजबीज गरि वताउन्या काम गर पान सये षोलामा डेढ सये घट्ट तयार गर्नु पन्यो . सये डेढ सये ढुग्या कर्म पठाई दिनु भनि हात्रा छोरालाई उडि दियाको छ २।४ दिनमा पठाई देला घट वनाउन लाउनु . हाडि तुल्याउनलाई कुट्माल पनि आउंछन् कपतान भैरव वहादुर पाडे मार्फत येक हजार पिपारणप्रिय दलु २ पट्टी पठायाको छ १ हजार पिपा धर्मनारान् मार्फतको रसद वोकि आउन्या छन् . ति पिपालाई चाडै बाहा पठाउनु रसद राखन्या घर १८ तयार नहुन्ज्याल ति सिपाहि र पिपालाई काम लगाई चाडो तयार गर्नु तयार भै सकिया पछि ति पिपालाई धर्मनारान् साहुको नून वोकाई पठाई दिनु . ताहाका कामलाई जौन कुराको मदत पुग्दैन सो कुरा बाहा

लेखि पठाउनु मदत दि काम गरिएला रैतिहकले ल्वायाको रसद तुरंत भरी रसिद दिनु जमादार श्रीमान् षतृलाई भनि पठाउन्या काम गर्नु . ताहा तयारी नभयाको मदत नपुग्याको कुरो रोज रोज लेषन्या काम गर्नु दाउरा पनि कटाई राषनु - - -

मार्ग सुदि २ रोजमा

श्री प्राइममिनिष्टरवाट श्री जनरल वद्विनरमिह कुवर राणाजिलाई लेषि गयाको उप्रान्त श्री ५ को सरकारको जमा षडा गर्नामा कबुल गछीं कि लडनामा कबुल गछीं तिमीहरू जो भन्छौ भनि रोजाई जमा षडा गर्नामा कबुल गछेन् भन्या वढिया भयो लडनामा कबुल गछेन् भन्या हजुरको वेवहार परमार्थ मार केहि हानी छैन भन्या विस्तार स्मेतको जो लेषि पठायो . तैले लेषि पठायाको कुरा मुनासिव हो केहि सकिन्या कुरा छन् केहि नसकिन्या कुरा छन् येस्तो छ तापनि आट्यापछि गर्नु पछि वाकि गट्टा ११५ पत्थर ४८६९ हजुरका फर्मियेसि पीपा ५८ काठका सन्दुस पीपा ३६ पुराना वेकम्वा सजायाको पीपा १५५ जमा पीपा २४९ तयार गन्या सुजनी ५४१ मार्तोल ५४१ महेटि १०० कमानी फुकालन्या सनासो २० कोदालो २ कोदाली २ गल १ येती १ वनचरो २ चुपि २ चिराक कुपि ४ पनी तयार भयो काठका संदुस पीपा १ के भरीया २ का हिसावले कोदालाहरू वोकन्या समेतके जमा भरिया २८६ मध्ये २०० छन् अरुको ठेगाना छैन । येस हिसावले भरियाले असवाफ उठि सकला भन्या जस्तो लाग्दैन . भनि लेष्याका कुरा . लाई २ जनाले वोकन्या भारिको तजबीज गर्दा १ भरिया वेरामी भयो भन्या त्यो भारी अडकन जान्छ तस निमित्त २ जनाले वोकन्या भारि नवनाउनु . येकै जनाले वोकन्या भारी वनाउन्या काम गर्नु मानिस सवै पारेज भयापछि येस छरुवा जिल्लामा १२ साललाई मवाट काम पुगी सकदैन . भनि सुवेदार भवान सि स्वारले लेषि पठायेछ , बाहा भन्या तेस जिल्लाको मेसो पाउन्या माथवर मानिस कोहि छैन . न भनि लेष्या कुरालाई तेस जमाको सट्टापट्टा मिलाई दिउ कि भनि लेषि पठाई दिउकि भनि लेषि पठाई दि . येहि जमा थामियो . रुपिया यसै सुवारलाई थामि वकस्या वेला वेलामा पल्टन २ ले पाउन्या छन् भन्या कुरा

तिमीबाट लेपि आउदा थामि दियाको हो असूल तह-सिललाई तिमीसंग रह्याका येक सये नाल मध्ये असूल सहसिलाई दिदा वन्दोवस्त गर्न्या काम गन्या बढिया होला . श्री सम्सेर जङ्गका पिपा सर्वे ताहा झिकाउनु श्रीवरष पल्टनलाई तारा हान सिकाउनु भन्या कुरा अघि भयाको हो सो करार भयेन . भयाको भया बढियै भयो . नभयाको भया . श्रीसम्सेर जङ्गका पिपा मध्ये पल्टनका निसानलाई पिपा जना २ राषि अरू सर्वे साहिला भाईका जिम्मा पठादिनु भन्या . वडा कपतान जङ्गध्वज कुवर राणाजीलाई लेपि गयाको छ . ति सम्सेर जङ्गका पिपा झिकि ताहा राषन्या २ पल्टनलाई तारा हान सिकाउनु काम गर्नु . श्री वरष पल्टनमा ११ सालका वालीलाई थप भयाको लेफटन . भैरवसि कुवर राणाजीका लेफटेनि वालिको लाल सुवाका नाउमा दषत गरि पठाई दियाको छ सो वमोजिम लिन्या काम गन्या बढिया होला . श्रीवरष पल्टनका जमा षटियाका वषतलाई श्रीवरषका १२० पिपा र सम्सेर जङ्गबाट झिकीयाका पिपा जमा गरि पल्टन षटिदा हर्कत हुन्या गरि सिकाई सधाई जमा गरि राषन्या काम गर्नु शुभम् ।

मार्ग शुदि ४ रोज को

तस्तै वखतमा श्री प्राइममिनिष्टरका हजुरमा भेजर कपतान दलजित विष्टले लेपि पठायाको उप्रांत त्रिशूल गङ्गा पारि देउराली थुम्बनवाट रसुवा निस्कन्या र गोकर्ण सिधु भाङ्गज्याङ्ग कुण्डवाट हिउंको डाडो नाधि स्याफु तन्या वाटो हेर्न पठाई मुल वाटो भन्दा टाढा पनि रहेछ विकट पनि रहेछ भन्या मुलवाटो बनाउनु तोप लस्कर येके वाटो लैजानु पछे येके वाटो लैजानु पछे येक वाटो टोप येक वाटो लस्कर हिडाउनु हुन्दैन . सोहि षाठसंग वाटोको तजवीज गरि बनाउनुया काम गर पांचसे षोलामा डेढसये षट तयार गर्नु पन्यो सये डेढ सये दुग्या कर्म पठाईदिनु भनि तिम्रा छोरालाई उर्दि दियाको छ २।४ दिनमा पठाईदेला . घर बनाउन लाउनु . हाडि तुल्याउनलाई कुहमाल पनि आउनुया छन् कपतान भैरववहादुर पाडे मार्फत् . येक हजार पिपा र श्री रण-प्रीय दलकापट्टि २ पठायाको छ हजार पिपा धर्मनारान् मार्फत् रसद वोकि ल्याउनुया छन् . रसद राषन्या घर

१८ तयार नहुन्ज्याल ति सिपाहि र पिपालाई चाडो तयार गर्नु काम सकिया पछि धर्मनारान् मार्फतको नून वोकाई पठाउनु . ताहाका काम कुरालाई जौन कुराको मदत पुग्दैन विक्ति गरि पठाउनु मदत दि पठाउला रति-हुरूले ल्यायाको रसद तुरंत भरि रसद दिनु भनि ज्यादा-र अमान षतुलाई अहाउनुया काम गर्नु वारूवा कटाई राषनु भन्या मजि भै आयाको अर्थ जोष्य हो . त्रिशूल-गंगा पारि देउराली थुम्बनको वाटो गवैया ढाक्या मात्र चल्दा रह्याछन् . पैरो विकट पनि रहेछ . सिधु ठडि तेछी भै सुर्यकुण्डलको वाटो वस्ति नभयाको हिउंले आज कल वन्द गरेछ जेठ असारमा मात्र षुल्दछ त्यो पनि विकटै ठहर्छ लस्कर तोप येके वाटो हिडाउनालाई र भर मगदुर गरि ६ पंनि ९ पंनिका टोप निकालन्या गरि भिर गौडा गलफा-मफार येक वार फल्याक वलिथो फराक गरि बनाउनु भनि कपतान सताराम षतुलाई अहायाको छ . भरमगदुर गर्ला पानसय षोलाका रतिले जो भयाको . अंतडेसालाई लिनु पर्दैन आफु षाइ तारघाट बाटा बनाउनु . नून वोकाउनु पर्दैन . भनि मजि पाउदा साह्रै राजि भया अन्न षान पायापछि हामीले गर्न्या टहर्न्या भरिसक्य गछी भन्छन् . स्याफु वरावर भन्याका जगा साह्रै बढिया ठाउ . हेरि जमादार अमान षतुले घर बनाया छन् उभो भन्या २ दिनको वाटो रसंवासम्म देषिन्छ उधो पनि देषिन्छ मुलवाटादेषि कोसभर गोसाइ धानपट्टी रहेछ केरूसम्म लस्कर चढदा मालिकले पनि वस्तु पनि हुन्या रहेछ घर पनि मजगुति गरि परिपाठ-संग बनाया छन् तेसै ठाउँमा ६०।६० हात लामा घर र बनाउनु भनि जगा देखाई आज्यु केहि विकट पनि रह्याछन् बनाउनाका तर्जुमा लागदछु ताहा पछि रसुवा-देषि डेढकोस वढो पुरानु तिमनुया भन्याको जगा बढिया रहेछ सेवाना नाधि प्याङ्केदीसम्म पनि देषिन्या टिमनुयाव्यासि मुलवाटादेषि पौने कोसभर अवाटो उचा ठाउ छ तेसै ठाउँमा घरको तजवीज गरि बनाउनलाई जमादार अमान् षतुलाई पठायाको छ . रसद घरमा पहरा चौकि गर्नलाई गोली गट्टा भयाको जमादार झुडिको पट्टीलाई षटाई दिना नौसन्दा . पनि उही छ . आयाको गुन्टा र रसद पनि वुझि थन्क्याउनु भनि लायाको छ . चलाउन आउदो रहेनछ . चलाउन आवस् अरू जगा जगाको मुलवाटोमा कहि दुगाका घर . मसाला पनी

छन् कस्ति परत्रि जगा . पन्याका ठाउँमा थपु तयार
 पनि भया . अरु पनि वनाउन लायाको छ घट्ट वनाउना-
 लाई ताहाका मानिस भन्दा . पानाका बन्दोवस्त . भया .
 मोट्याहरूले वनाउन्या रहदा छन् . हिउको जगा दोचा
 वपुलाई काम गर्न्या जिउका बलिया चाडो पनि तयार
 गर्ना कि . भन्या जस्तो लाग्छ . मलवा वाटाको सरासर
 चलन्या रसदलाई वन्या . का थपु . को अडा . र घर
 वन्ये . ठाउको फाटका पुजिले जाहेर होला . घटलाई
 चाहिन्या . पक्की बुरामानि फाली छिना तयार भै आया .
 जाहिका मोट्याहरूले . वनाउनन् . पछि नपुम्या . विन्ति

चह्लाहा . हाडि गया . पानीलाई वेत्रावतिदेषि बटास्सम्म
 जाहा बढिया माटो मिला . तेसै ठाउँमा पार्न लाउला
 वटार कुमाललाई अरु काम . केहि लायाको छैन भाडाको
 काम गराउँछौ . धुनच्याको साधु वनाउन सिहित
 पर्न्या रहेछ . र साधुमा २४ दिन वसि वनाउन लाउछु .
 वेत्रावतिका साधुलाई . जति दिन वस्न पर्ला . वसि
 वनाउला . मुलवाटामा वास थपु . वन्याका जगा . का
 नगीचमा दारूवालाई रूप ढलाउला — — — —

(क्रमशः)